O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV. №
97-98

Жаңа жылыңыз бенен!

«ИНСОН ВА ҚОНУН» • КҮШ — ӘДИЛЛИКТЕ!

Газета 1996—жыл 1-сентябрден шыға баслады.

№1 (8)
1997 жыл
1-ЯНВАРЬ
СӘРШЕНБИ
сатыўда еркин баҳада

АДАМ ХӘМ НЫЗАМ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҲУҚЫҚ ҚОРҒАЎ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ҲУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

◆

Жаңа жылда Қарақалпақстан Республика Прокуратурасы дүзилгенине 75 жыл толады. Бул тараўда өзиниң ҳадал мийнетлери менен көп жыллардан бери ислеп, жасларға устазлық қылып атырған устазлардан бири Нажен Қанназаров, ол 1965 жылда ТашМУ ҳуқықтаныў факультетин тамамлап, Республикамыздың ҳуқық қорғаў уйымларында мийнет етти. Ал 1976-жылдан бери Республика Прокуратурасында мийнет етип атыр.

Сүўретте КР Прокуратурасының тергеў басқармасы аға прокуроры, әдиллик кеңесшиси, Қарақалпақстанға мийнети сиңген юрист, Н. Қанназаров.

◆

МӘЖИЛИС БОЛЫП ӨТТИ

Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасында ҳуқық қорғаў уйымлары хызметкерлериниң уйымластырыўшы Кеңесиниң мәжилиси болып өтти. Оның күн тәртибинде нызамлылықты беккемлеў ҳәм жынаятшылыққа қарсы гүресиў бойынша 1996—1998 жылларға қабыл етилген программаның орынланыў барысы қаралды. Мәжилисти Қарақалпақстан Республикасының прокуроры Х. Халимов кирис сөз бенен ашты.

Күн тәртибиндеги мәселе бойынша Қарақалпақстан Республикасы прокуратурасының бөлим баслығы ўазыйпасын атқарыўшы М. Маткаримов кең түрде баянат жасады.

Мәжилисте Нөкис қаласының прокуроры А. Нызанов, Қараөзек районының прокуроры Б. Мәмбетназаров, Қарақалпақстан Республикасы ишки ислер министрлигиниң бөлим баслығы Х. Раметов, усы министрликтиң жынаят қыдырыў бөлими баслығының орынбасары У. Атаниязов, Хожели районы ишки ислер бөлиминиң баслығы Н. Юсупов, Елликқала районының прокуроры К. Юсупов, Қарақалпақстан Республикасы ишки ислер министриниң биринши орынбасары А. Бабажановлар шығып сөйледи.

Мәжилисте атап өтилген программа көрсетпелерин орынлаў бойынша ўазыйпалар белгиленди.

ЕСТЕЛИК ҚОЙЫЛДЫ

Жақында Өзбекстан Республикасы ишки ислер министрлигине қараслы Нөкис қаласындағы—әскерий бөлиминде уллы әскербасы, бабамыз Әмир Темурдың естелиги ашылды.

Естеликтиң ашылыў салтанатына Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңеси баслығы С. Аўезматов, әскерий бөлим баслықлары, Қарақалпақстан Республикасы ишки ислер министриниң орынбасары, ишки хызмет подполковниги М. Бабаниязов ҳәм Республикамыздың басқарыў уйымларынан, Нөкис қалалық ҳәкимиятынан Ветеранлар кеңесинен рәсмий адамлар қатнасты.

Естеликтиң ашылыў салтанатында ҚР Министрлер Кеңеси баслығы С. Аўезматов республика халқы атынан естеликтиң ашылыўы менен қутлықлап шығып сөйледи ҳәм лентаны кесип, естеликти ашты.

Әскерий бөлим атынан капитан У. Алаев шығып сөйлеп, Ўатанымызға садық хызмет етиўге сөз берди. Естелик алдында хызметке жаңадан келген жаўынгерлер әскерий ант қабыл етти.

Жаўынгерлерге Нөкис қалалық ҳәкимият үйи ҳәм Қарақалпақстан Республикасы ишки ислер министрлигиниң көркем ҳәўескерлер жәмәәти үлкен концерт қойып берди. Жаўынгерлерге байрам дастурханы жайылды.

Ж. ӨТЕНИЯЗОВ.

РЎЗНОМА ХИЗМАТИНГИЗДА

Адлия ва суд идоралари, прокуратура, ички ишлар, адвокатура ҳамда солиқ инспекцияси, божхона ва бошқа юридик ташкилотлар, корхоналар, барча-барча жамоатлар фаолиятини ўз саҳифаларида мунтазам ёритиб, ҳуқуқий таълим самарадорлигини оширишга камарбаста бўлган «Адам ҳәм Нызам» «Инсон ва қонун» ҳуқуқ газетасига 1997 йил учун обуна давом этмоқда.

Муҳтарам газетхонлар!

Сизга ҳуқуқий хизматдош бўлган, қалбингизга нур олиб кирувчи, меҳнат фаолиятингизда ҳамиша мададкор бўлувчи «Адам ҳәм Нызам» «Инсон ва қонун» бундан кейин ҳам ҳамроҳингиз, маънавий сафдошингиз бўлишини истасангиз газетамизга обуна бўлинг.

Хонадонингизга тинчлик, соғлиқ-саломатлик тилаб,

ТАҲРИРИЯТ.

ҚАСАМЁД ҚАБУЛ ҚИЛДИЛАР

Яқинда Қорақалпоғистон Республикаси Прокуратураси ходимларининг қасамёд қабул қилишга бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисни Қорақалпоғистон Республикаси Прокурори адлия катта маслаҳатчиси Ҳакимбой Ҳалимов кириш сўз билан очди.

Шундан кейин Прокуратура прокурор-терговчи ходимлари тантанали вазиятда қасамёд қабул қилдилар.

Мажлисда Қорақалпоғистон Республикаси Прокуратурасининг терговы бошқармаси катта прокурори адлия маслаҳатчиси Қорақалпоғистон Республикасига меҳнати синган юрист Нажен Қанназаров, Умумий назорат қилиш бўлими бошлиғи ўринбосари Венера Ерниязова ва бошқалар сўзга чиқди.

Мажлис қатнашчилари эсдаликка расмга тушдилар, сўнгра катта концерт намойиш этилди.

Қутлықлаўлар

Өзбекстан Республикасы Бас прокуроры 1-дәрежели әдиллик кеңесшиси Б. М. Мустафаевтың буйрығына муўапық Қарақалпақстан Республикасы прокурорының 1-ши орынбасары Нарымбетов Жиенбай Бекимбетовичке әдиллик аға кеңесшиси дәрежеси берилди.

Биз дәреже ийесин шын жүректен қутлықлаймыз, халық ийгилиги жолында ислеп атырған жумысларында табыслар тилеймиз.

* * *

Өзбекстан Республикасы Ишки ислер министри милиция генерал-полковниги З. Алматовтың буйрығына муўапық Қарақалпақстан Республикасы Ишки ислер министриниң 1-ши орынбасары Бабажанов Аминбай Бабажановичке милиция полковниги дәрежеси берилди.

А. Бабажановты дәреже менен қутлықлап, беккем ден-саўлық, жумысларында табыслар тилеймиз.

Ҳүрметли Полат ҳәм Миясар!

Сизлерди 4-январь күнги өмириңиздиң өшпес нышаны болған бахыт тойыңыз бенен шын кеўлимизден қутлықлаймыз.

Бахыт тойларыңыз тойға уласқай,
Жаслық бағларыңыз жайнап гүл ашқай,
Бәлент болып ҳәм берк болып шаңарақ,
Шуғла шашың жарқыраған қуяштай.

«Адам ҳәм Нызам» газетасының жәмәәти.

ЯНГИ ЙИЛ БИЛАН

Мустақил Ўзбекистонимиз ўзининг тарихига янэ бир зарварақ битди. Президентимиз раҳбарлигида элимизда осойишталик, фаровонлик ҳукмрон.

Мен хизмат қилаётган жамоа ҳам 1996 йилни яхши натижалар билан якунлапяти. Турли жиноятлар ўтган йилларга қараганда анча камайди. Бу ҳуқуқ посбонларининг фидойилиги ҳамда омма билан ҳамкорликда ишлаётгани туфайлидир.

Халқ—ҳақни гапиради, дейди доноларимиз. Чиндан ҳам шундай. Яқинда биз Бўстон шаҳар фуқаролари вакиллари орасида ҳисоб бердик. Шаҳримизда 12 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Улар турли миллат вакилларидир.

Сўзга чиққан фуқаролар вакиллари З. Хўжаниёзов 1-маҳалла фуқаролар йиғини раиси Ю. Аҳмедов, туман ички ишлар бўлими бошлиғининг ўринбасари Жоналиев, ички ишлар бўлинмаси бошлиғи В. Отажонов ва бошқалар участка вакили С. Асановнинг ҳисоботини тинглаб, шаҳар меҳнаткашларининг осойишталигини сақлашда анча юмушлар руёбга чиқарилиб, ибратли ишлар қилинганини таъкидлаш билан бирга ҳали ҳам талай ишларни амалга ошириш зарурлигини таъкидлашди. Айниқса, меҳнаткашларни маълум вақтларда қабул қилиш долзарб ишлардан бири эканлиги уқтириб ўтилди.

Айни шу кунларда ана шу айтилган истаклар асосида дастур ишлаб чиқилиб ҳаракатдамиз. Ўйлайманки, биргаликдаги ҳаракат-ишга баракат киргизади.

Янги йил байрами билан ҳамкасбларимни табриклайман, Эл осойишталигини таъминлашдек қийин ва масъулиятли ишларида зафарлар тилайман.

Б. АМЕТОВ.
Элликқалъа туман ИИБ участка вакили милиция лейтенанти.

Толыбай ҚАБУЛОВ.
Қарақалпақстан халық шайыры.

ЖАҢА ЖЫЛ ТИЛЕГИ

Әй, яранлар, бирәдарлар, бәриңе,
Бәлент бахыт алып келгей, Жаңа жыл.
Бәриңиздиң қадди-қәўметлериңе
Нурлы нәзер салып келгей, Жаңа жыл.

Қутлы болсын айтып дослар досларға,
Қыя-қыя бақсын қостар-қостарға.
Бирликли ел—Қарақалпақстанға,
Шадлық сазын шалып келгей, Жаңа жыл.

Ҳәммеңизге несип етип жасармақ,
Бир биреўден мәдет алмақ, йош алмақ,
Инсан ушын ырысқалды масақлап.
Илаҳийда терип келгей, Жаңа жыл.

Толыбай айтар: Жүрим берип жасларға,
Күлимлесин сүринбесин дослар да.
Бийғәрез ел — Қарақалпақстанға
Тозбайтуғын берик бергей, Жаңа жыл.

ҚАРИБ ҚУЙИЛМАГАН ҚАРИЯЛАР

Бу дунё сирли. Баъзан кўз кўриб, қулоқ эшитмаган воқеалар содир бўладики, ҳайратдан ёқа ушламай иложингиз йўқ. Қўлимдаги айблов ҳужжати билан танишар эканман, қўлларим қалтираётгани, гангиётганимни ҳис қиламан. Яратган, дейман, бу нечук дақшат бу нечук вахшат?! Бизга не бўлаётир, яратган?! Юрагимдан саволлар вулқондек отилиб чиқаверади, шуурим саволлар қаршисида ожиз қолаверади. Наҳотки инсоннинг жиноят деб аталгувчи тубсиз жарликка қулаши бунчалар осон бўлса? Юрак деб аталгувчи гавҳарнинг хаста қоришиб, қийматининг йўқотмоғи шунчалар осонми? Инсонни жиноят қилишга нима мажбурлайди? Хўш, нима ахир? Жавоб топмоқ илинжида энг севимли асарим—Достоевскийнинг «Жиноят ва жазо» сини қайта ўқийман. О, дейман, жаноб Роскольников, балки сизнинг фикрларингиз тўғридир, балки чиндан ҳам буюк бўлиш учун жиноят содир қилиш керакдир. Лекин қани ўша жиноятчи ва охиргисимисиз? Балки, жиноятчи сизнинг тегқурингиз ёки фикрдошингиз бўлса, уни тушуниш, ҳатто кечириш ҳам мумкиндир. Илло, баъзан шундай ҳам қилинади-ку. Аммо, жиноятчи етмишни уриб қўйган чол бўлсачи, унда нима деб ҳукм чиқармоқ керак? Қандай баҳоламоқ керак? Мен, бахтга қарши, Достоевский ёки Роскольников эмасман, ва улар даражасида мулоҳаза юритиш қудратидан бебаҳраман. Лекин ўйлайманки, жаноб Достоевский ҳам бутафсилотни эшитганида, бироз бўлса-да ҳайратланган, ёқа ушлаган ва ҳатто тили қалимага келмай қолган ҳам бўларди. Фикратимда биргина сўз қотиб қолган: ИНҚИРОЗ. Ҳа, ҳа, айнан инқироз бу, инсонийлик инқирози.

Хуллас, воқеа тафсилотлари бундай: 1994 йил 21 декабрь куни Тахиатош шаҳри Қуш фабрикаси посёлкаси, Белинский кўчаси, 8 уй, 18 хонадондан фуқаролар Туғлаев Исак ва Криворотова Надеждаларнинг жасади топилди.

Бу ҳусусда ички ишлар бўлимига хабар қилган Зина Сарибасова қўйидагиларни гапириб берди:

— Мен Надя ва Исакларнинг қўшниси бўламан. 1994 йил 17 декабрь куни соат 13 ларда бир дўстимникига бориб келиш учун уйдан чиқдим. Уйда эрим йўқлиги боис, қизимни қараб туриш учун Надяга топширдим. Эвазига унга чой ва овқат бердим. Чиқаётсам, уйимизнинг орқа тарафига келиб тўхтаган кўк рангли «Москвич»га кўзим тушди. Қарасам ичида икки йигит вз бир қиз бор экан, Соат ўн саккизларда уйга келдим. Чойнак ва товоқни сўраттириб юборсам, Надя фақат чойнакни бериб юборибди. Ўша куни уларнинг овозлари эшитилиб турди. Эртаси куни уларнинг хонадонларида жим-житлик ҳукм сурди. 19 декабрь куни уйимизда нон тугаб қолганликдан қўшнимиз Ёркинойникига нон сўраб чиқдим. Уларникида ҳам нон йўқлигидан, Надя опадан сўраб кўрай, деб борсам эшиклари очиқ турган экан. Ўнг тарафдаги хонада Надя яланг ҳолда оёқ қўли кроватга боғланган ётар эди. Чап хонада Исак ётган экан. Маст бўлиб ётишгандир, деб эшигини ёпиб чиқиб кетдим. Кечқурин ишдан келсам, болам Надя опа яланғоч ётибди, деб қолди. Юрагим шув этиб кетди. Эртаси куни ишдан келаётсам Надяларнинг эшиги очиқ турган экан. Ичкари кириб, яна аввалги ҳолатнинг гувоҳи бўлдим. 21 декабрь куни эрталаб бу ҳусусда милицияга хабар қилдим.

Шу кўрсатма асосида қўшнилар тергов қилингач, воқеа секин-эста равшанлаша борди, Ниҳоят, бу жиноятни 56 ёшли Отажон Ражабов ва 62 ёшли Алмагамбет Аристановлар содир қилишгани маълум бўлди. Энг даҳшатлиси шуки, бу жиноят содир бўлишида марҳумларнинг ҳам ўз улушлари бор. Айрим гувоҳлар, Надежда Криворованинг нопок аёллигини, қўшмачилик қилишини, уйида ҳар куни нопок кимсалар йиғилиб туришини айтишган. Хуллас, воқеага қайтсак.

Алмагамбет Аристанов (1962 йили Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 104 моддаси билан судланган) 17 декабрь куни соат 16ларда маст ҳолда келаётиб, Қуш фабрикаси посёлкасидаги магазин ёнида ошнаси Отажон Ражабов (1963 йили Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 70-моддаси 2-банди билан судланган) билан учрашиб қолади,

— Яна бир шиша ташамиймизми?—деб қолди Отажон,—сен арoқ ол, Исакникига бориб Надя билан ичамиз. Шундай ўзи Надяникига келди, Ундан кейин Алмагамбет ҳам етиб келди, Қарашса, Исак кичкина хонада маст ҳолда ухлаб ётибди. Учовлон ароқни яримлатиб қўя қолишди,

Шундан кейин икки «йигитча»да Надяни зўрлаш истаги пайдо бўлди. Буни амалга ошириш учун улар аввал Исакдан «қутилиб» олишга келишдилар. Шундан кейин Исак ётган хонага келиб, Отажон Исакнинг устига тиззалаб ўтиради ва унинг томогини қиса бошлайди.

— Бор, ип топиб кел, уни бўғамиз,—дейди сўнг шеригига, Шериги унинг гапини сўзсиз бажаради. Сўнг навбатдаги тепкилаш буйруғини ҳам бекаму кўст амалга оширади. Ниҳоят, Исакни ваҳшийларча тепкилаб ўлдиришгач, яна бир пиёла—бир пиёладан ароқ ичишиб, навбатдаги режаларини амалга оширадилар. Шундан кейин Отажон ўйланиб қолади.

— Агар Надя тирик қолса, эрини ўлдирганимиз ҳақида милицияга айтиб қўйиши мумкин, бир йўла ундан ҳам қутулганимиз маъқул,—деди шеригига. Алмагамбет бу таклифга ҳам сўзсиз рози бўлди.

Шу тариқа аёлни ҳам тепкилаб, бўғизлашиб, жасадини кроватга боғлаб, ким бу гапни оғзидан гулласа, жазоси ўлим бўлишига келишиб, уйни тарк этдилар.

Ички ишлар ходимларининг, қўшниларнинг саъй-ҳаракатлари билан бу жиноят тез орада фош этилди. Олти ой давом этган терговдан сўнг Қорақалпоғистон Республикаси Олий суди бу икки шахсни олий жазога ҳукм этди.

Шу тариқа ҳаром, нахс аралашган жирканч умрлар вахший ўлим билан якун топди. Бу даҳшатли воқеа кишиларни одамий бўлишга ундаса ажаб эмас.

Норбой ТЎРАБОЕВ,
журналист.

Шымбай районы ишки іслер бөлиминиң мәмлекетлик автоинспекция хызметкери Төлебай Хошимов, аўылхожалық химиясы мекемесиниң машина айдаўшысы Рейимбай Алланиязов пенен жумыс ўақтында автомашинаның ҳүжжетлерин тексерип көрип атыр.

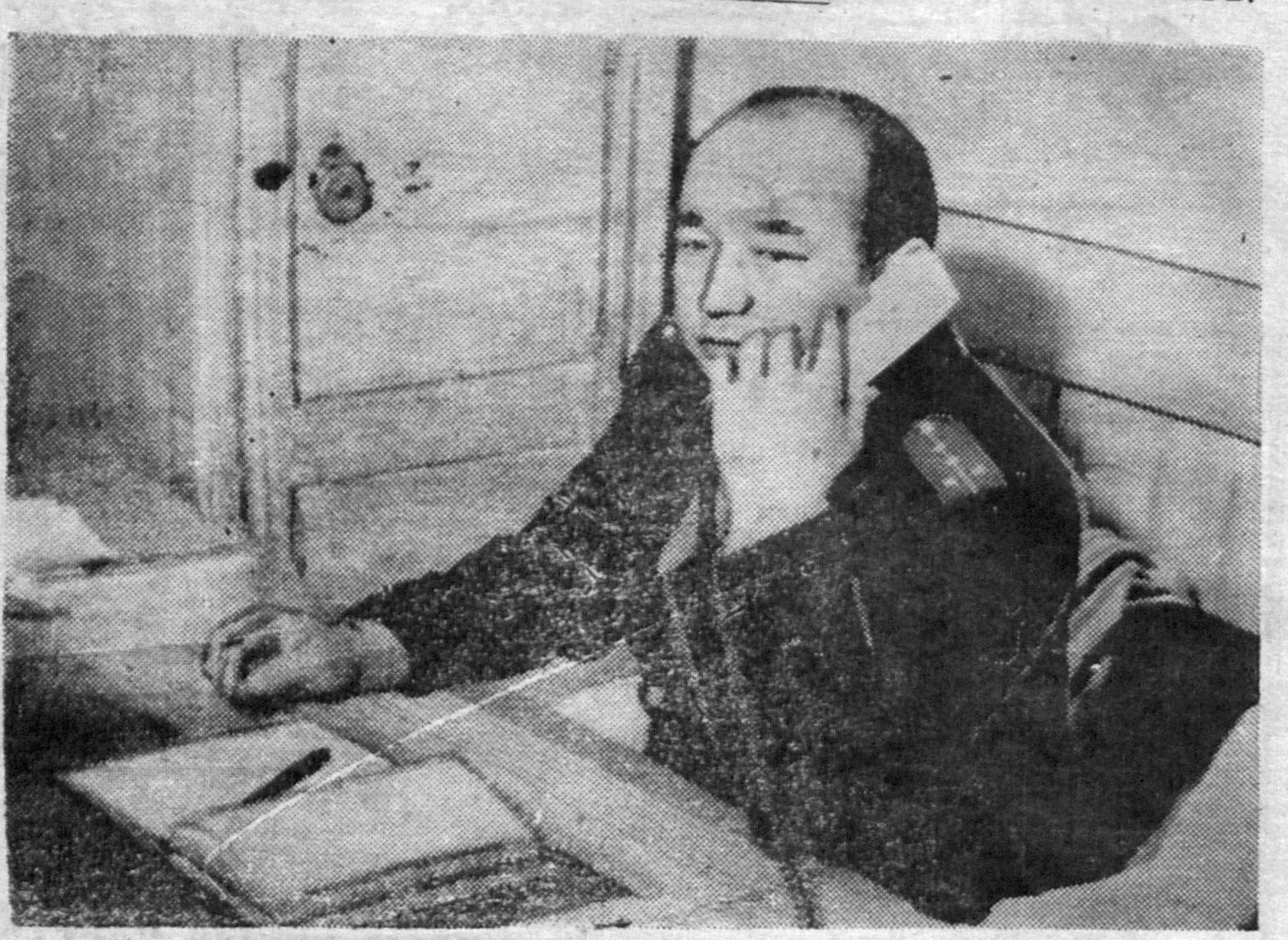

Қараөзек районында жылдан-жылға жол ҳәрекети ҳәдийселерин бузыўшылар күннен-күнге азаймақта. Мысалы: 1995-жылға салыстырғанда 1996 жылы жол ҳәрекетин бузыўшылар 26ға кемейди. Усындай жол ҳәрекети қәўипсизлигин болдырмаў мақсетинде аянбай хызмет етип атырған Қараөзек районы мәмлекетлик автоинспекция бөлими баслығы, милиция капитаны Лепесбай Сейтмуратов жумыс ўақтында.

ҲАФТАНОМА

Ушбу «Ҳафтанома» Юсуф алайҳиссалом таъбирномасидан олинди. Унда инсоннинг кундалик ҳаётида рўй бериб турадиган турли турмуш ҳодисаларининг таъбири баён қилинган. Рисолада ҳафтанинг ҳар бир кунида рўй берадиган у ёки бу майший ҳодисаларнинг инсон ҳаётига бўлган таъсири астрологик нуқтаи назардан изоҳланган.

ШАНБА

Шанба куни уйдан уйга кўчмоқ яхшидур, онинг учунким, бахт очилур, беғаму ғусса бўлур. Янги кийим бичмоқ муборакдур. Аммо бот фурсатга нобуд бўлур. Янги кийса ул янги тўзғунча оғриқ бўлур. Соч олдурмоқ ямондур, ишига басталик келур, тирноқ олмоқ ҳам ямондур, балога гирифтор бўлур. Қулоқ қичишса хуш хабар келур, ё яхши сўз эшитур. Кўз учса, шод бўлур, кадхудочилик қилмоқ ямондур. Агар фарзанд вужудга келса, ўғул бўлса, Убайдулло, қиз бўлса Марям қўйсун. Садақ қилса, номози дигар вақтида қилсун. Аммо бу кунда зинҳор машриқ тарафига бормасун. Деҳқончилик қилмоқ яхшидур. Бир донага минг дона баракат берур, ҳаргиз, бефойда қолмас. Иморат қилмоқ яхшидур. Ғусл қилмоқ ямондур. Оқриққа учрагай. Деҳқончиликка, иморатга ружуъ қилмоқ яхшидур. Мундин бўлак ишларга нахсдур.[2] Сайди шикор қилмоқ яхшидур.

ЯКШАНБА

Якшанба куни уйдан уйга кўчмоқ ямондур. Ул уйга ўғри кирар. Янги кийим бичмоқ муборакдур. Киймоқ ҳам муборакдур. Аммо бот нобуд бўлур. Соч олмоқ яхши эрмас, басталик келур. Тирноқ олмоқ ҳам ямондур, бахти боғланур. Қулоқ қичишса меҳмон келур, кўз учса фойда бўлур. Кадхудочилик ямондур. Агар фарзанд вужудга келса бадхўйи дил бўлур. Фарзандга ном қўйсалар, ўғил бўлса, Иброҳим ё Сулаймон, агар қиз бўлса Ҳалима ё Ойша қўймоқ керак. Сафар қилса, туш вақтида қилсун. Аммо кун қайтмақ вақтида сафар қилмоқ нахсдур. Деҳқончилик қилмоқ ҳам яхши эрмас тушгай. Агар иморат қилса йиқилур, вайрон бўлур. Иш бошламак муборак. Воллоҳу аълам биссавоб.

ДУШАНБА

Душанба куни уйдан уйга кўчса мубораkдур. Анинг учункимки қўлига мол кирар. Янги пичоқ (тутмоқ) яхши эрмас. Қулоқ қичишса ҳам яхшидур, анинг учункимки, қўлига мол кирар, кўзи учса ғамдин халос бўлур. Кадхудочилик қилмоқ яхшидур. Агар фарзанд вужудга келса, ҳалол, ҳуру мусулмон бўлур. Агар фарзанд ўғил бўлса, Аҳмад ё Муҳаммад қўйсун, Агар қиз бўлса, Фотима қўйсун. Сафар қилса, намоз вақтида қилсун. Аммо бу кунда машриқ тарафига сафар қилмасун, хатари азимдур.[3] Баста[4] ишлари кушода бўлур. Иш бошласа баракатлик бўлур, аммо муборакдур. Тирноқ олмоқ хўбдур, ризқ ва рўзиси зиёда бўлур. Меҳмондорликка бормоқ яхшидур. Воллоҳу аълам.

СЕШАНБА

Сешанба куни уйдин уйга кўчмоқ яхшидур. Ғаму ғуссадан халос бўлур. Янги кийим бичмак яхшидур. Аммо ўтга куйгай, ғорикка учрагай. Тирноқ олмоқ басталик келтирур, савдоси боғланур. Қулоқ қичишса садақа бермак керак токи, балодин холос бўлур. Кўз учса садақа бермоқ керак, кадхудолик қилмоқ керак эмас, ямондур. Агар фарзанд вужудга келса, Исмоил ё Исҳоқ қўйсун, қиз бўлса, Ойша қўйсун. Сафар қилса, намози пешин вақтида сафар қилмак керак, аммо шимол тарафига зинҳор сафар қилмасун, деҳқончилик қилмак яхшидур. Агар зироат[5] қилса қурт, сичқон, ё ҳайвонотдин ул зироат шикаст топар. Аммо иморат қилмоқ яхши эрмас, нахсдур. Ғусл қилса, хўб эмас, зиён тартар. Иш бошламоқ миёнадур.[6] Сабр қилмоқ керак. Воллоҳу аълам.

ЧОРШАНБА

Чоршанба куни уйдин уйга кўчмак ямондур, бало гирифтор бўлур. Янги (кийим) бичмак яхшидур. Ул янги (кийим) бирла давлат топар. Янги киймак яхшидур. Янги устига янги кияр. Ҳаргиз ялонғоч қолмас. Соч олдурмак яхшидур, ҳожат раво бўлур, мушкул ишлари осон бўлур. Тирноқ олмак яхшидур. Қулоқ қичишса фойда бўлур. Кўзи учса сафар қилур ё ҳар ёт ерга борур. Кадхудочилик қилмоқ яхшидур, фарзанд бўлса мусулмон, ҳалол, ҳур, собитқадам бўлур. Сафар қилса, субҳи содиқ вақтида қилсун. Аммо зинҳор кун юришига бу кунда бормасун, зарар тортар. Аммо деҳқончилик қилмоқ яхшидур, баракат пайдо бўлур. Хирман олмак яхшидур, иморат қилмоқ яхшидур. Ғаму ғуссадин бартараф бўлур. Иш бошласа баракатдур. Воллоҳу аълам.

ПАНЖШАНБА

Панжшанба куни уйдин уйга кўчмак хўб эмас. Янги кийим бичмак муборакдур. Ҳар ишни қилмоқ яхшидур. Аммо янги кийса иззатлик, ҳурматлик бўлур. Аммо ҳамма корларга яхшидур. Воллоҳу аълам биссавоб.[7]

ЖУМА

Агар киши одина[8] куни уйдин уйга кўчса, меҳмон келур. Янги пичоқ тутмоқ яхшидур. Ул енгил бирла давлат топар. Янги киймоқ ҳам яхшидур, иззатлик бўлур. Тирноқ олмоқ яхшидур, боғланган ишлари кушода[9] бўлур. Аммо қулоқ қичиса, уйга меҳмон келур, кўз учса меҳмондорликга бардур ё улуғ кишиға мулоқот бўлур. Аммо кадхудо[10] бўлмоқ яхшидур, фарзанд вужудга келса, худопараст, мўмин мусулмон бўлур, Фарзандга от қўйса, ўғул бўлса, Одам ё Адҳам қўйсун, сафар қилса, ош қилиб ош вақтида сафар қилсун. Ғусл[11] қилмоқ яхшидур, боғланган ишлари кушода бўлур. Деҳқончилик қилмоқ яхшидур.

1 машриқ — шарқ, кун ботар тараф
2 нахсдур — бахтсиздир
3 хатари азимдур — катта хатардир маъносида
4 баста — боғланган
5 зироат — экин экиш
6 миёна — ўртачадир
7 Воллоҳу аълам биссавоб —яна тўғрилигини Оллоҳ билади.
8 одина — жума куни
9 кушода — очиқ, равшан
10 кодхудо —уйланган
11 ғусл — ювиниш.

ОИЛА — МУҚАДДАС

Оила — бу дунё таянчи. Икки ёшнинг аҳду-паймон билан никоҳдан ўтиб бир ёстиққа бош қўйиши, кейинчалик уларнинг тинч-тотув ҳаёти давомида фарзанд тарбиялабували-жували бўлиши, бу мустаҳкам бир оилани ташкил этади.

Туманимиздан ҳар куни аҳду-паймон қилган ёшлар келиб никоҳдан ўтиш учун ариза берадилар, оила қуриб мустақил ҳаётга қонуний йўлланма оладилар. Бу йил туманимизда ҳозирга қадар ана шундай ёш оилалардан 450 таси қайт этилди. Афсуски, ёш оилалар ўртасида никоҳдан ажралиш ҳам кўп учраб турибди. Ҳозирга қадар 40 та ажралиш қайт этилди. Вақтинчалик қийинчиликлар даврида ёшларимиз сабр-тоқат, 'борига барака деган сўзларни унутиб қўйяптилар. Вақтинчалик қийинчиликларга чидамай дарров ажралишга ариза кўтариб келадилар.

Менимча, оилада аёл асосий ўрин эгаллайди. Аёл оламни тебратар, деб бекор айтишмаган. Аёл меҳрибон она, ораста уй бекаси, гамхўр дўст, маслаҳатчи, садоқатли хотин бўлиши керак.

Ёшлар никоҳларини қайт қилишдан олдин улар билан алоҳида суҳбат уюштирамиз. Бунинг учун махсус хона ажратилган. Ёшларга никоҳ қайт этининг тартибларини, эр-хотин ёки ота-она сифатида уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтирамиз. Яна ёш никоҳланувчилар билан гениколог-врач суҳбатини уюштирмиз. Бу иш режамизга киритилган. Туманимиз касалхонасида' ишлаётган врач-геноколог Қурбанова Жазиқ билан биргаликда бирнеча ёш никоҳланувчилар билан оила қуришларидан олдин суҳбат уюштирдик.

Никоҳларни тантанали ўтказиш туманимизда яхши йўлга қўйилган. Бу йил туманимизда 272 нафар никоҳ тантанали равишда қайт этилди. Тантана учун чиройли қилиб безатилган алоҳида залимиз бор. Лекин шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, айрим ёшларимиз дабдабали тўй ўтказиб. Бахт уйи биноси олдида суратга тушиб кетиш билан чекланиб қоладилар. Қонуний никоҳдан ўтиш фақат туғрукхонада болаларга гувоҳнома талаб этилганда керак бўлиб қолади.

Ҳаракатдаги қонунчиликка асосан никоҳ давлат ва жамият манфаатларини кўзлаб, шунингдек эр билан хотиннинг ва болаларнинг шахсий ва мулкий ҳуқуқларини ҳамда манфаатларини муҳофаза этиш мақсадида қайд қилинади. Никоҳ тузилганидан кейингина эр билан хотиннинг ҳуқуқ ва манфаатлари мажбуриятлари вужудга келади.

Айрим холларда ёш қизларимиз шуни билса ҳам кейин никоҳдан ўтамиз деб ўйлашиб, ўз вақтида никоҳдан ўтишмайди. Бу эса турмушда келишмовчилик бўлган ҳолларда никоҳдан ўтмаганларнинг ажралиши ва бошқа ҳуқуқлари тикланиши суд тартибида ойдинлашади. Бу эса ўзига яраша қийинчиликни келтириб чиқаради.

Ҳозирги турмуш шароитимизда яна бир оғир масала устида тўхталиб ўтмоқчиман. У ҳам бўлса, ёш қизларнинг енгил-елпи ҳаётга кириб кетаётганлиги ташвишга солмоқда. Вақтинчалик ўйин-кулги, манфатини ўйлаб кейинги ҳаётларини ўйламайдилар. Натижада отасиз болалар туғилиб турибди. Шу йил ноябрь ойига қадар 23 ёлгиз она қайт этилган. Наҳотки шу қизларнинг оналари фарзандининг нима иш билан шуғулланиб, қаерда юргани билан қизиқишмаса?!

Мактабларда ўқиётган ёш йигит-қизлар ўртасида тушунтириш ишларини ҳам олиб борамиз. Оила ва Никоҳ қизларнинг иффати тўғрисида суҳбат ва учрашувлар ўтказамиз.

Мадина БОЗОРБОЕВА.

Элликқалъа туманин Фуқаролар ҳолати далолатномасини ёзиш бўлими мудираси.

Өз қырағылығы менен мийнет еткени ушын Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң «Ҳүрмет жарлығы» менен сыйлықланған милиция айрықшасы, Қарақалпақстан Республикасы Ишки ислер министрлигиниң жәмийетлик тәртипти қорғаў бөлиминиң хызметкери, милиция старшинасы Елиўсин Абибуллаев.

ҲУҚУҚИНГИЗНИ БИЛАСИЗМИ?

Баъзан ҳаётда, газеталарда кишиларнинг фирибгарлар томонидан алданиб қолганлигини эшитиб, ўқиб қоламиз. Фирибгарлар учун қандай жазолар бор? Шу ҳақида маълумот берсангиз?

Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 168-моддасида фирибгарлик учун қуйидаги жазо турлари белгиланган.

1. Фирибгарлик, яъни алдаш ёки ишончини суиистеъмол қилиш йўли билан ўзганинг мулкини ёки мулкий ҳуқуқни қўлга киритиш — энг кам ойлик иш ҳақининг эллик бараварчага миқдорида жарима, ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки мол-мулк мусодара қилинмай олти ойгача қамоқ билан жазоланади.

2. Фирибгарлик —

б) бир гуруҳ шахслар тамонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса; энг кам ойлик иш ҳақининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд мол-мулки мусодара қилиниб ёки қилинмай беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

3. Фирибгарлик:

а) такроран ёки ҳавфли рецидивист томонидан;

а) анча миқдорда;

б) кўп миқдорда;

в) компьютер техникаси воситаларидан фойдаланиб содир этилган бўлса,

Мол-мулк мусодара қилиниб ёки мусодара қилинмай беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

4. Фирибгарлик:

а) жуда кўп миқдорда;

б) ўта ҳавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса;—

мол-мулк мусодара қилиниб, саккиз йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Жынаят жазасыз қалмайды

МИЙНЕТСИЗ ПУЛ ТАБАМАН ДЕП

Тоғай халық байлығы, елдиң көрки. Ата бабаларымыз бурыннан терек егип елди абаданластырыўды дәстүрге айландырған. Тоғайға егилген ҳәрқыйлы ағашлар атмосфераны ҳәрқыйлы патаслықлардан тазалаў менен бирге жер асты суўларының бир қәлипте сақланыўын тәмийинлеп өзинен көп муғдарда кислород бөлип шығарып адамлардың ден саўлығын жақсылайды. Жаз айларында саратанның ыссысында узақ жолдан шаршап киятырған жолаўшылар тоғайдағы тереклердиң қою саясында рәҳәтленип дем алып оны еккенлерге шексиз алғыслар айтады.

Тоғайдың минекей усындай пайдалы тәреплериниң көплигине қарамастан бурынғы СССР ўақтында қуяшлы республикамызда бирнеше мың гектар көклемзар тоғайлықлар бульдозер менен тегисленип жоқ етип жиберилди. «Тәбиятты бағындырамыз» деп гейпара басшымақлар тоғайлықлардың орнына пахта екти. Усындай унамсыз ислердиң ақыбетинде республикамызда тоғайлар бурынғы жылларға қарағанда әдеўир муғдарда азайды. Соның нәтийжесинде бизди қоршап турған атмосфера патасланды, топырақтың мелиорациялық аўҳалы төменлеп, жерлерди кебир басып кетти. Оның үстине Арал теңизи суўының кәдди төменлегенликтен оннан көтерилген дузлы шаңғыт егислик жерлерди басып асырағыўшымыз ана жердиң өнимдарлығының төменлеп кетиўине себепши болды.

Қуяшлы Өзбекстан республикасы президенти И. Каримов Өзбекстан ғәрезсизликке ерискен дәслепки күнлерден баслап-ақ республикамызда тоғай хожалығын раўажландырыўға айрықша дыққат болди. Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан республикасының «Тоғай ҳаққында» ғы нызамлары баспасөзлерде жәрияланды. Усы атағалған нызамларды ис жүзинде турмысқа асырыў ушын Қарақалпақстан республикасы тоғай хожалығы бойынша мәмлекетлик комитети коллективи үлкемизде тоғайды бурынғы қәддине келтириў ҳәм раўажландырыў бойынша өзлериндеги ишки мүмкиншиликлерден пайдаланып өнимли мийнет ислеп атыр.

Бирақта халқымыздың бес бармақ бирдей емес дегениндей-ақ, тоғайға ғамхорлық ҳәмме жерде бирдей деп айтыў қыйын. Соныда айтып өтиў керек, айрым жағдайларда ҳәр жер-ҳәр жердеги тоғайларда өрт пайда болып бирнеше мың түп ҳәрқыйлы тереклердиң отқа жаныў кетиў фактлерине ушырасып атыр. Бундай жағдайлардың алдын алыўда Өзбекстан Республикасы Арал бойы тәбиятты қорғаў прокуратурасы бирқанша нәтийжели жумыслар ислеп атыр. Тоғайдағы ағашларды урлап талан-тараж етиў, рухсатсыз ағашларды кесип алып кетиў фактлерине қарсы аяўсыз гүрес жүргизип атырмыз.

Лекин халық мүлки тоғайды қорғаў тек ғана бизлердиң ўазыйпамыз емес, ал бул тоғай хожалығы хызметкерлериниң өз кәсибине жуўапкершилик пенен қарап қырағылықты күшейтиўин талап етеди. Соның менен бирге тоғайды қорғаў бул улыўма халықлық ис болып тоғайды қорғаўға ҳәмме ғалаба ат салысқанда ғана тоғайды көздиң қарашығындай етип сақлай аламыз.

Гейбиреўлер тоғайдағы ағашларды ҳәрқыйлы алдаў жолы менен биреўлерге пулға сатыў менен шуғылланып мийнетсиз пул табыўға әдетленген. Бундай адамлар халқымыздың «Урлық, урлықтың түби хорлық», деген халық даналығын умытып жынаят үстинде ғана қолға түскен ўақтында пушайман болады. Олар қаншама урлық ислеседе ақыры бир күн ҳуқық қорғаў уйымлары хызметкерлери тәрепинен усланып ол халық алдында масқара болып атыр.

Мәселен, 1996 жылдың 4 марты күни Нөкис тоғай хожалығына қарасли «Бекбай» тоғай участкасындағы тоғайдың бурын от тийип кеткен бөлегине Беруний районының Беруний колхозында жасайтуғын Мақсет Досымбетов үйине ағаш кесип алып кетиў ушын өзиниң танысы Акрам Шамуратовтың МАЗ маркалы машинасы менен келеди. Машинада ағаш кесип алыўға келген Беруний районының Беруний колхозында туратуғын Б. Серикбаев, К. Оразбаев, Б. Юсупов деген көмекшилерде болған. Олар бул жерде Қаратаў ДРСУ-ында рабочий болып ислейтуғын, Нөкис қаласы, Бестөбе аймағында туратуғын Орынбай Дощанов пенен ушырасады. Бурын талай мәртебе тоғайдан ағаш урлап сатып мийнетсиз пул табыўға әдетленген Орынбай Дощанов өзин усы тоғайдың бажбанымән деп таныстырады. Ҳийлекер, өтирикши Орынбай Дощановтың сөзине инанған Мақсет Досымбетов ағаш кесип алыў ушын ол сораған 3000 (үш мың) сум ақшаны береди ҳәм көмекшилери менен тоғайдан ағаш кесиўди баслап жибереди. Ол өтиригим шығып қалар-аў деп қорықпастан өзине өзлестирип алыўды мақсет етип жерден жети қоян тапқандай шексиз қуўанышқа бөленеди. Әттен... буның изи усындай кеўилсиз ҳәдийселерге алып келетуғынлығын ол ақшаның пуўына берилип билмеген еди..

Ағаш кесип алыўшы Мақсет Досымбетовтың, басшылығы астында қумбыл болып ағаш кесип атырған ўақытта «Бекбай» тоғай хожалығының рабочийсы Қонысбай Рысназаров ағаш кесип атырған Мақсет Досымбетовтың қасына келип:

— Тоғай бажбанының рухсатысыз неге ағаш кесип атырсызлар?—деп шаўқым көтереди.

«Жеген аўыз уялар», дегендей-ақ ағаш кесиўшилерден пул алып кеўлин жәмлеген Орынбай Дощанов ҳийлекерлик пенен әсте сөйлеп оған былай дейди:

— Ҳаў, еле билмейсеңбе, менде бажбан болдым, исенбесең минекей гүўалығым»,—деп оған қолындағы жалған гүўалықгы көрсетеди. Соның арасында бул жерге Қонысбай Рысназаровтың туўысқан ағасы бурын жынаят ислери бойынша Нөкис қалалық халық суды тәрепинен 2 жыл мүддетке судланып өтеп келген усы тоғай хожалығының рабочийсы Дәўлетбай Рысназаров жетип келип оларға рухсатсыз ағаш кесип атырғанлығының себебин айтыўды талап етип, шаўқым шығарады. Ҳәрқыйлы ҳийлекерлик жол менен оны көндиремен деген ой менен ол Дәўлетбайға қолындағы жалған гүўалықын көрсетип саған бир қалта унның пулын беремен, неге шаўқым шығара бересең, бир қалта унның пулы ишиңе тебеме, өз ырысқыңа өзи тепкен, — деп жалбарыўға баслайды. Бирақ, ашыўлы Дәўлетбай оның бул сөзлерин тыңламайды. Соның арасында Орынбай Дощанов истиң насырға шабатуғынлығын аңлап қалтасынан жалған гүўалығын алып оған көрсетип атырғанда ол гүўалықты оның қолынан жулып алып оқып көрип:

— «Ҳаў, сен тоғай хожалығынан 1992 жылы шығып кеткенсең ғой, неге мени алдайсаң?»—деп оған умтылады ҳәм екеўи сол жерде төбелесе баслайды. Оларды арашалаўға келген Дәўлетбайдың туўысқан иниси Қонысбай Рысназаров олардың қасына жуўырып келген ўақтында сол жерде жатырған өткир балтаны дәрҳал алып Орынбай Дощановты урмақшы болып силтеген ўақтында балта Қоныcбайдың басына тийип ол өмирине зыянлы аўыр жарақат алады. Ал Қоныcбай Рысназаров сол жерге жығылып ес-түссиз жатып қалады. Ағаш кесип атырған көмекшилер Дәўлетбай Рысназаровты услап аяқ қолын жип пенен байлап таслайды. Өзиниң айыбын жасырыў мақсетинде ес түссиз жатырған Қоныcбай Рысназаровтың қалтасына жалатай Орынбай Дощанов Мақсет Досымбетовтан алған 3000 сум пулды ҳешкимге билдирмей салып жиберип оны қаматпақшы болады. Бирақ, «ҳақыйқат сынбайды қайысады» дегендей»—ақ ҳақ ҳағына шығып ол ҳәрқыйлы жоллар менен Мақсет Досымбетовтан 3000 сум ақша алып нызамсыз түрде ағаш кесиўге рухсат бергени ушын ҳәм солай етип мәмлекетке 12875 сум зыян тийгизгени ушын Беруний районы халық суды тәрепинен Өзбекстан республикасы жынаят кодексиниң 168 статьясы 2-бөлиминиң «А» бәнти менен алдаўшы деп айыпланып 2 жыл қамақ жазасына жуўапкершиликке тартылады. Ал өзиниң туўысқан инисин балта менен урып оның өмирине зыянлы жарақат салғаны ушын Дәўлетбай Рысназаров Өзбекстан республикасы жынаят кодексиниң 104-статьясының 3-бөлими ҳәм 277-статьясының 2-бөлими менен айыплы деп табылып 7 жыл 6 ай мүддетке еркинен айырыў жазасы берилди. Айыпланыўшы Дәўлетбай Рысназаровтың туўысқан иниси Қоныcбай Рысназаров мийирман шыпакерлердиң жәрдеминиң арқасында узақ мүддетте емленип денсаўлығын қайта тиклеп алды.

Мийнетсиз пул табыўға ҳәрекет етиўдиң ақыбети усындай қайғылы ўақыя менен жуўмақланды. Биз алдағы ўақытларда тәбиятты қорғаў бойынша жумысларды күшейтип қырағылықты арттыра беремиз.

М. ӘУЕЗОВ

Арал бойы тәбиятты қорғаў прокуратурасының тергеўшиси, юстиция киши кеңесшиси.

ЖАҢА КОДЕКС ҲАҚҚЫНДА

Өзбекстан Республикасы ғәрезсизлигиниң бес жыл дәўири ишинде базар қатнасықларына өтиўде нызамлылық түп тамырынан жаңаланбақта. 1996 жылы 29 сентябрь күнги Биринши шақырық Өзбекстан Республикасы Олий Мажилисиниң алтыншы сессиясында Жаңа Өзбекстан Республикасы Пухаралық Кодекс қабыл етилиўи айрықша әҳмийетке ийе болды.

Жаңа Кодекс, өзиниң мәниси, айырмашылығы ҳәм мағанасы менен жәмийетимиздиң демократиялық принциплерине, Конституцияда белгиленген тийкарларға ҳәмде халық аралық нормаларына тийкарланған. 1963 жылға Пухаралық Кодексти практикамызда қолланыў зәрүрлиги қалмай баратырған еди, бул Кодекс СССР дәўириндеги принциплер ҳәм социалистлик мүлик қатнасықларын тәртипке салатуғын бүгинги күн талабына жуўап бермейтуғын Кодекс.

Усы күнге шекем бизлер ҳәр бир тараў бойынша шығарылған нызамларға тийкарланып оларды қолланып келдик. Сонлықтан бизге усы күн талабына жуўап беретуғын Пухаралық Кодекс қабыл етиў ўақты туўған еди. Солай етип жаңадан қабыл етилген Өзбекстан Республикасы Пухаралық Кодекси ҳәзирги базар экономикасы қатнасықларын ҳуқықый жақтан тәртипке салатуғын тийкарғы ең әҳмийетли Кодекс болып есапланады.

Бул жаңа Кодекстиң биринши тараўы 1995 жылы 21 декабрь күни қабыл етилген еди. Кодекстиң әҳмийетине ҳәм мағанасына қарағанда бурынғы Кодекстен пүткиллей айырмашылыққа ийе болды, бул биринши тараўдың өзи 3-бөлимге бөлинеди. Биринши бөлим—Улыўма қағыйдалар буған; а). Тийкарғы қағыйдалар б). Шахслар в). Объект г). Келисим ҳәм ўәкиллик д). Даўа мүддети болып киши бөлимшелерден ибарат. Екинши бөлим—Мүлк ҳуқықы ҳәм басқа ўәжли ҳуқықлары. Үшинши бөлим—Миннетлеме ҳуқықы буның өзи а). Миннетлеме ҳаққында улыўма қағыйдалар. б). Шәртнама ҳаққында улыўма қағыйдалар. Енди усы биринши тараўда көрсетилген өзгерислер таза қосылған бөлим ҳәм статьяларды тоқталып өтпекшимен.

Бурынғы Кодекстиң улыўма қағыйдалар деген биринши тараўы тек 7 бап ҳәм 104 статьядан қуралған болса, таза Пухаралық Кодексимизде усы тараў бес киши бөлимнен, 12 бап ҳәм 164 статьядан қуралған. Гөне Кодексте, Пухаралық ҳуқық ҳәм миннетлериниң келип шығыў тийкарлары деген статьясы, таза Кодексте бөлек бир бап болып 7 статьядан ибарат болып, яғный атап өтсек пухаралардың ҳуқық ҳәм миннетлериниң келип шығыў тийкарлары, пухаралық ҳуқықларды әмелге асырыў, пухаралық ҳуқықты суд арқалы қорғаў пухаралық ҳуқықларды қорғаў усыллары, мәмлекетлик уйымлардың ямаса пухаралардың өзин өзи басқарыў уйымларының ҳүжжетлерин ҳақыйқый емес деп таныў, пухаралық ҳуқықларды өзин-өзи қорғаў, келтирген зыянды өндириў, мәмлекет уйымлары ҳәм пухаралардың өзин-өзи басқарыў уйымлары тәрепинен келтирилген зыянды төлеў ҳаққында тазадан Кодекске киргизилген.

Жаңа Кодекстиң екинши киши бөлими шахс яғный пухаралар. Бул бөлимниң бурынғы Кодекске салыстырғанда пухара дегенниң түсиниги жаңа Кодекстиң 16 статьяда бөлип көрсетилген яғный пухара дегенде Өзбекстан Республикасы пухаралары, басқа мәмлекет пухаралары пухаралыққа ийе болмаған пухаралар.

Соның менен қатар усы Кодекстиң 19статьясында пухараның исми деген жаңадан статья киргизилген. 20 статьяда исимди қорғаў, пухараның жасаў жайы 21 ст). Пухараның исбилермен ҳәрекети (24 ст.) 25 статьяда пухараның мүлки жуўапкершилиги, жеке исбилерменниң нашарлығы (банкрот болыў) (ст.26). жас өспиримниң 14 жастан он сегиз жасқа шекемги искерлиги (дееспособность) (27 ст.) бул бурынғы Кодексте он бес жастан деп белгиленген еди, тағы бир таза статьялардың бири эмансипация (28 ст) бул жас өспиримниң пүткиллей искер (дееспособный) деген мағананы билдиреди.

Соның менен қатар усы бөлимге юридикалық шахс деген бап киритилген. Бурынғы Кодексте юридикалық шахс мәмлекетлик кәрханалар ҳәм басқада мәмлекетлик хожалық есабындағы кәрханалар, мәмлекетлик балансқа туратуғын кәрханалар, колхозлар ҳәм т. б.

Ал таза Кодекстиң 40 статьясында юридикалық шахслар деп— пайда алыўды өз ҳәрекетиниң тийкарғы мақсети деп алған (коммерциялық кәрхана) ямаса пайда алыўды усындай мақсет қылып алмаған кәрханалар (коммерциялық емес кәрханалар) юридикалық шахслар болып есапланады.

Коммерциялық кәрханалар болған юридик шахс хожалық, шериклеслик жәмийети, ислеп шығарыў кооперативи, басқаша формада дүзилиўи мүмкин.

Коммерциялық емес кәрханалар болған юридикалық шахслар жәмийетлик бирлеспелер, жәмийетлик қор ҳәм мүлк ийеси тәрепинен финанслық тәмийинленип туратуғын кәрханалар, сондайақ нызамда нәзерде тутылған басқада формада дүзилиўи мүмкин.

Булардан басқа усы бөлимде тазадан Материаллық ийгилик деген бап киргизилген. Буған Кодекстиң 83 статьясында мал-мүлик түрлери яғный қозғалмалы емес мал-мүлик ҳәм қозғалмалы мал-мүлик болып бөлинген.

Қозғалмалы емес мал мүликке жер участкалары, имарат, жер байлықлары ҳәм қурылыслар киреди. Ал қозғалмалы мал-мүлик деп қозғалмалы емес мал-мүликке кирмейтуғын мүликлерге айтылады.

Усы Кодекстиң «Материаллық емес ийгиликлер» деген, 8-бап тазадан киргизилген. Буған Кодекстиң 99 статьясында жеке мүлки ҳәм мүлки емес ийгиликлери шахстың өмири ҳәм саўлығы, қәдир қымбаты, искерлик абройы, жеке өмириниң дақылсызлығы, жеке ҳәм семьялық сыры, атына болған ҳуқықы ҳәм т.б. киретуғынлығы ҳәм булар пухараға тийисли болғанлықтан тартып алынбайды ҳәм басқа усыл менен биреўге берилмейди, ҳәттеки пухараның өлген ўақтында да ол нызам менен биреў арқалы қорғалады делинген, деп анық анықлама берилген.

Булардан басқа гөне Пухаралық Кодексте даўа мүддети ҳаққында бир бап онда 84 статьясына тийкарланып Шахслардың ҳуқықын қорғаўға даўа арза келтирилиўлери ушын 3 ыл мүддет көрсетилип, ал мәкеме, кәрханалар араларында бир жыл мүддет белгиленген еди.

Будан басқа жәрималарды өндириў ушын қысқартылған алты ай мүддет көрсетилген еди. Ал жаңа Кодексте даўа мүддети 3 жыл белгиленген, ал неустойка, залог ҳәм т. б. 162 статьясына тийкарланып ҳәм даўа мүддети 3 жыл яғный бурынғы Кодекс пенен салыстырғанда өзгерис болған.

Будан басқа жаңа Кодекстеги жаңалық даўа мүддети қолланылмайтуғын жағдайларда көрсетилген.

163 статья талабына муўапық жеке мүликлик емес ҳәм басқа материаллық емес ийгиликлерди қорғаўда, банкке салынған аманатты өндириў бойынша, жынаят пенен келтирилген зыянды өндириўде даўа мүддети қолланылмайды. Бундай тәртип бурынғы Кодексте айқын көрсетилмеген еди.

Өзбекстан Республикасы бул жаңа Пухаралық Кодекси келешекте пухаралық ҳуқықый қатнасықлардың нызамлы шешилиўи ушын кең жол ашып береди.

Бул Кодекс талапларын ис жүзинде орынлаў ҳәм бақлап барыў бизиң ўазыйпамыз.

С. Юсупов.

Қарақалпақстан Республикасы прокурорының аға жәрдемшиси 2-дәрежели юрист.

ЖОЗИБАЛИ БЎЛИНГ

БУНДАЙ КИШИЛАР АКСАРИЯТ ОМАДЛИ БЎЛАДИЛАР—БУНИ ҲЕЧ КИМ ИНКОР ЭТА ОЛМАЙДИ

Ёқимтойликнинг турлари беҳисоб. Кимдир ташқи фазилатлари, жисмоний бақувватлилиги, бошқа биров хуш кайфияти, ақлилиги, ишончлик хусусиятлари ва ҳоказолар билан ўзгаларни мафтун этади.

Жозибангиз қанчалик мўл бўлса, атрофдагиларга шунча яхши таассурот қолдирасиз.

Бироқ ўзингизга энг аввало танқидий муносабатда бўлишга ўрганиб олинг, ҳатто инжиқлик билан камчиликларингизни излаб, салбий жиҳатларингизни ижобий жиҳатларга айлантириб боринг. Бунинг учун баъзида қўшимча биргина чизги, ҳислатнинг ўзи кифоя бўлади. Кишининг диди—бу унинг ўзидир, дейишади. Дид билан кийина олишингизни ҳам бунга қўшиб қўямиз. Башарти сиз ёқимтой бўлишни истаб қолган бўлсангиз, албатта, кийиб юрган либосларингизга эътибор беринг.

Маълумки, кийим-кечакларнинг ҳар хил ранги суҳбатдошингизга турлича таъсир этади. Чунончи, қизил ранг билан ўзингизга эътиборни жалб қилишингиз мумкин. Аммо қизил ва тўқ қизил рангларнинг омихталиги атрофдагиларга салбий таъсир кўрсатади.

Мутахассислар фикрича, пушти ранг назокат туйғусини пайдо қилади, бунинг устига кайфиятни ҳам яхшилашга ёрдам беради. Келинг, ана шу ранг ишга борганингизда, янги ишни бошлаганингизда кийим-кечагингизнинг кайсидир жойига муқим бўлиб турсин.

Шуни унутмангки, кўк ва оқ ранглар суҳбатдошингизни Сиздан йироқлатадиган совуқликни вужудга келтиради. Яшил ранг Сизга орам бағишлайди, мароқли суҳбатга чоғлайди.

Серзавқ одамлар аксарият очиқ рангларни, дилгирлар эса бир бўёқли ва кўзга ташланмайдиган рангларни хуш кўришларини ёдда тутинг. Кийим-кечакларда чизиқлар ҳам аҳамият касб этади, яъни тўла қоматлиларга бўйнинг узунасига, озғинларга эса кўндалангига тортилган чизиқли кийим кийиш тавсия этилади.

Кийим-кечагингизнинг ички ҳолатингизга муносиблиги жуда муҳимдир. Қадам ташлашингиз, имо-ишораларингиз, товушингиз оҳанги—буларнинг барчаси сизнинг қиёфа-кўринишингиз пайдо бўлишида иштирок этади.

Услуб — бу одамнинг ўзидир. Жозибалироқ, яхшироқ, самимийроқ, хушфеълроқ бўлишга ҳаракат қилинг, шунда муваффақиятга элтадиган йўлингиз анча қисқаради.

Әмударья районы ЗАГС бөлим баслығы Г. Бабажанова жаңа жыл қарсаңында жас келин-күйеўге неке ҳаққындағы гүўалықты тапсырып атыр.

САВОЛ-ЖАВОБ БУРЧАГИ.

— Машинамга қўшимча чироқ ўрнатганим учун ДАН ходимлари маъмурий жазо тайинлаб жарима солишди? Шу тўғрими?

— Агар транспорт воситасига қўшимча чироқ ўрнатишни шу транспорт воситасини ишлаб чиққан завод кўзда тутмаган бўлса у ҳолда ўзбошимчалик билан ўрнатиш ман этилади. Акс ҳолда Ўзбекистон Республикаси маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонуни 127 моддасига биноан энг кам иш ҳақининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солинади.

* * *

— Автоҳалокатлар бўлган жойдан қочиб кеттан айдорларга қандай жазо берилади?

— Ўзбекистон Республикаси МЖКнинг 137-моддасига асосан айдорларнинг ҳодиса юз берган жойдан кетиб қолиши—энг кам иш ҳақининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорида жарима солишга ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йилдан уч йилгача муддатга озодликдан маҳрум этишга сабаб бўлади.

* * *

— Ҳайдовчиларнинг темир йўллар-нинг ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини бузиш ҳоллари ҳам учраб туради. Бунинг учун қандай жазо берилади?

— Транспорт воситаси ҳайдовчиларининг темир йўлнинг ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини бузиш. —

— энг кам иш ҳақининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

«АДАМ ҲӘМ НЫЗАМ»
ШӨЛКЕМЛЕСТИРИЎШИЛЕР; Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги, Ишки ислер Министрлиги.
Газета А-3 форматында нусқасы 3500 567 буйыртпа менен басылды.

Бас редактор: Нарбай ТӨРЕБАЙ улы.

Редакцияның жәмийетлик кеңесгөйлери:
Парахат **АЙТНИЯЗОВ**, Сейтназар **ЕРЖАНОВ**, Ботир **МАТМУРАТОВ**, Халмурза **МАМУТОВ**, Фархад **НИЗАМОВ**, Азат **НУРЖАНОВ**, Жаңабай **САДЫҚОВ**, Жаңабай **ШЫЛМАНОВ**, Замира **ШАМУРАТОВА**, Ҳакимбой **ҲАЛИМОВ**.

Мәкан жайымыз:
Инд; 742000. Нөкис қаласы Ғәрезсизлик көшеси №44 жай.
телефон; редактор; 4—47—59.

Басыўға рухсат етилген ўақты 15.00
Индекс 64624

Баспасөз бойынша Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик комитетиниң Нөкис полиграфкомбинаты